

RED STAR LINE REVISITED

HET ONTROEREND VERHAAL VAN DE FAMILIE PRESSMANN

FRANS L. VAN DEN BRANDE

Op 13 september jongstleden had in het Felix Pakhuis een intieme ontmoeting plaats. Op uitnodiging van schepen Philip Heylen was Sonia (Shulamit) Pressmann Fuentes uit Sarasota, Florida (VS) overgekomen om haar verhaal te vertellen over het lot van haar familie. Die was op de vlucht voor het opkomend nazigeweld en maakte op 20 april 1934 met het Red Star Line stoomschip *Westerland* de overtocht naar New York.

Sonia Pressman was toen vijf jaar oud. Haar ouders, Zysia Pressmann en zijn vrouw Hinda, waren afkomstig uit Polen, meer bepaald uit de omgeving van Krakau. Ze huwden in 1913. Na een kort verblijf in Frankfurt vestigden ze zich in Berlijn, waar ze een bloeiende kledingzaak uitbaat-ten. Toen Hitler aan de macht kwam, besliste Sonia's veertien jaar oudere broer, Hermann, het regime te ontvluchten. Op 9 mei 1933 reisde hij naar Antwerpen, waar hij bij een neef verbleef die in Deurne een schoenwinkel had. Na hevig aandringen kon hij zijn ouders ervan overtuigen om hem in Antwerpen te vervoegen. De vijfjarige Sonia ging er meteen naar de kindertuin.

De Belgische overheid was met vluchtelingen uit Polen niet opgezet. Die kregen geen verblijfsvergunning en zeker geen werkvergunning. Verschillende pogingen van de taalvaardige Hermann om aan een verblijfsvergunning te geraken, mislukten, ondanks de directe tussenkomst van burgemeester Camille Huysmans. De Belgische Nationale Veiligheidsdiensten wilden de Pressmanns het land uitwijzen. Toch slaagde de familie erin voldoende geld op tafel te leggen voor het verkrijgen van visa naar de Verenigde Staten.

Sonia was te jong om zich deze voorgeschiedenis te herinneren. Het is dankzij haar broer, die van 1932 tot 1934 nauwkeurig alles in een dagboek neerschreef, dat ze het verhaal achter haar reis met de Red Star Line hoorde. In de VS studeerde zij rechten, werd later rechter en een bekende feministe. Samen met Betty Friedman stichtte ze de *National Organization for Women*. In 1999 publiceerde ze haar memoires, met veel aandacht voor de geschiedenis van de emigratie van haar familie. De titel van het boek is sprekend: *Eat First - You Don't Know What They'll Give You, The Adventures of an Immigrant Family and Their Feminist Daughter*. Ze maakte veelvuldig gebruik van het dagboek dat haar broer in Antwerpen bijhield. Hermann was daarin bijzonder verbolgen over de medische onderzoeken die hij moest ondergaan, alvorens op het schip toegelaten te worden en bijgevolg de constante schrik om letterlijk 'uit de boot te vallen'.

Met Sonia's boek trokken mensen van het RSL-museum en met Sonia zelf naar het archief van de Vreemdelingenpolitie te Brussel. Dat beschikt wonderwel over een zeer groot aantal gegevens van het *dossier Pressmann*, o.a. pasfoto's en de brief waarin burgemeester Camille Huysmans tussenbeide komt voor een werkvergunning. Sonia beschikt bovendien over foto's van het verblijf van de familie in Antwerpen en foto's op het dek van de *Westerland*.

Schepen Heylen en Sonia Pressmann Fuentes onderstreepten allebei het belang van het verhaal. Het mag zich echter niet beperken tot een terugblik naar het verleden - dit zou het gevaar inhouden van een bijna romantische herinnering aan wat zich rond de rederij van de Red Star Line afspeelde. Uit het verleden moeten integendeel vandaag lessen getrokken worden voor de toekomst. Problemen rond vervolging en vluchtelingen zijn steeds pijnlijk actueel. Sonia Pressman, die in Sarasota sterk verbonden is met de *Congregation of Humanist Judaism* zei dit met grote overtuiging aan het gezelschap dat haar vanuit het Felix Pakhuis begeleidde naar de site van de Red Star Line, waar de werken aan het toekomstige museum flink opschieten. Ze hoopt er in ieder geval bij te zijn, wanneer het museum in 2013 de deuren zal openen.

De vijfjarige Sonia aan de hand van haar broer Hermann te Antwerpen. Naar alle waarschijnlijkheid in het Stadspark.